

26 Els educadors en la societat del segle XXI

XIII Jornades de Consells Escolars de
Comunitats Autònomes i de l'Estat

Oviedo, maig del 2002

Edició: Consell Escolar de Catalunya

Tiratge: 600 exemplars

Juliol del 2002

Presentació

Hi ha un projecte més creatiu, altruista i apassionant que continuar essent educador en aquest començament de segle?

L'educació és eminentment una tasca de treball en equip, anònima i sovint exercida en situacions gens fàcils, però que, si prenem consciència que ajuda a formar els infants i els joves per a la vida, esdevé apassionant; la passió d'ajudar a que els nostres alumnes esdevinguin persones autònomes i lliures, solidàries i compromeses amb la recerca de la justícia, felices i positives per construir un món millor.

Ara bé la tasca educadora no queda limitada només a una responsabilitat dels professors i professionals de l'educació, sinó que va molt més enllà, la família primera cèl·lula educativa, i la societat en general tenen les seves pròpies responsabilitats per buscar respostes i solucions als nous reptes d'aquest segle XXI.

Aquest ha estat el motiu de reflexió de les XIII Jornades de Consell Escolars de Comunitats Autònomes i de l'Estat, celebrades enguany a Oviedo.

El contingut del dossier que teniu a les mans recull propostes ben diverses sobre el professorat, la seva formació, la seva tasca educativa i social, i la cooperació necessària entre escola, família i societat.

Es reconeixen les expectatives que existeixen entre l'escola, la família, la societat i els mitjans de comunicació, els moviments associatius i les institucions, i cal d'establir una relació permanent tot organitzant els espais i els temps, tenint com a objectiu important l'educació en valors i respectant la diversitat dels infants i l'educació per a un futur professional.

Respecte a l'escola, les noves demandes i necessitats s'han d'incloure en la planificació de l'orientació tutorial, i per això la formació dels educadors és una peça fonamental per a l'èxit de l'acció ensenyament-aprenentatge. Formació inicial i formació contínua i permanent, intentant vincular teoria i pràctica, han de capacitar i donar eines i recursos per respondre als nous reptes.

Formació també per als pares i per al personal d'administració i serveis; formació per a totes aquelles persones que comparteixen la responsabilitat d'educar.

Aquestes responsabilitats compartides exigeixen coordinació, seguiment i poder respondre dels resultats dels compromisos presos. Exigeixen també reconeixement, especialment un reconeixement social dels professionals perquè els incentivarà encara més en la seva feina diària.

Avui més que mai, no podem deixar d'entendre la qualitat educativa com la clau per al coneixement i la convivència i se'ns fa necessària la participació de tota la comunitat per tal de fer possible que els nostres infants i joves esdevinguin persones cultes, bons ciutadans, responsables i crítics, creatius i solidaris. I que una veritable millora del sistema educatiu sigui el resultat de l'esforç compartit per a un futur més humà del nostre poble.

Sara M. Blasi i Gutiérrez
Presidenta del Consell Escolar de Catalunya

Propostes de millora

1. Educadors i societat. Expectatives mútues

1.1. Foment de les relacions entre l'escola i la societat

- *Establir una relació permanent entre centre educatiu i societat: organització d'espais i temps.*

El centre educatiu i la societat es necessiten mútuament per aconseguir un objectiu comú: la formació dels ciutadans del futur. Per això, cal crear canals de participació i de trobada entre les comunitats educatives i institucions com municipis, administracions autonòmiques, diputacions o consells, com també associacions de participació ciutadana que puguin contribuir a la construcció d'un projecte educatiu basat en la realitat de l'entorn i que sigui un instrument de formació útil i rigorós.

A més, és de vital importància que l'escola interaccioni amb altres entitats socials perquè la comunitat educativa es nodreixi d'aportacions i crítiques que ajudin a la construcció d'aquest projecte educatiu.

- *Generalitzar els programes d'obertura dels centres a la comunitat.*

Que la comunitat consideri el centre educatiu de la seva zona com quelcom propi és un element clarament afavoridor de les relacions saludables entre l'escola i la societat, del qual només es poden esperar beneficis en relació amb l'educació dels joves.

En aquest sentit, el centre ha de mostrar la seva disponibilitat per participar en les activitats de la seva comunitat, posant a la seva disposició les instal·lacions o, fins i tot, organitzant activitats que puguin ser útils per als ciutadans.

El centre educatiu, amb la pertinent dotació dels mitjans materials, econòmics i personals necessaris, i la col·laboració de les administracions públiques i altres entitats de l'entorn, ha de contribuir a donar resposta a les necessitats de les famílies mitjançant el desenvolupament dels serveis complementaris (menjadors, transport, acolliment en horari laboral familiar, activitats complementàries i extraescolars...).

- *Desenvolupar campanyes socials que fomentin els valors de la participació educativa dels pares i les mares dins i fora de l'àmbit escolar.*

Sembla oportú utilitzar els mitjans de comunicació social per fer campanyes de suport a favor de la participació en els centres educatius com a part essencial de l'exercici de la responsabilitat ciutadana.

- *Establir un pacte social per l'educació i el benestar col·lectiu.*

El desenvolupament d'una societat democràtica exigeix convertir l'educació en un objectiu social prioritari. En aquest moment en què la societat delega cada vegada més en l'escola nombroses responsabilitats, cal facilitar el debat per a la recerca del consens sobre les tasques i responsabilitats que corresponen als diferents sectors, agents socials i institucions en l'educació inicial i permanent de la població, i en particular de les noves generacions.

El pacte consistiria bàsicament en un acord subscrit per les diverses forces socials relacionades amb l'ensenyament sobre els principis essencials de l'educació, que no s'han de veure pertorbats per conjuntures de qualsevol mena, de manera que el sistema educatiu adquiriria una major estabilitat i

eficàcia. A més, l'acord hauria de produir-se amb les famílies i entre el màxim nombre possible d'agents socials i forces polítiques, i hauria d'estar emparat pels respectius legislatius de les comunitats autònomes. Els continguts d'aquest pacte no es poden limitar a accions que ja s'estiguin produint o que tinguin caràcter ordinari. Cal aprofitar aquest ampli acord social per introduir accions noves o de caràcter extraordinari que transformin la realitat educativa.

Aquest pacte comportaria un suport decidit a les famílies que necessiten ajuda per inserir-se al món del treball, trobar un habitatge digne o disposar de les condicions mínimes per atendre convenientment els seus fills i filles. La societat haurà de considerar imprescindible que a les famílies hi hagi unes condicions bàsiques perquè la tasca de l'escola obtingui els resultats esperats, i ha d'estar disposada a atendre d'una manera prioritària les famílies que tinguin mancances en aquests aspectes.

1.2. Educació en valors

- *Desenvolupar d'una manera integral la persona, no només en els aspectes cognitius o actitudinals o ètics: l'escola com a element democratitzador.*

Ni la mera transmissió de coneixements, ni la consideració dels continguts com a centre de les activitats docents sembla que garanteixin per si mateixes el desenvolupament de les capacitats de l'alumnat ni que el preparin per a la ciutadania ètica i democràtica que la societat necessita. És necessari, a més, que a l'escola es visquin i s'exerceixin diàriament els valors que sustenten la democràcia i el nostre sistema de convivència: el diàleg, la justícia, el respecte, la solidaritat i la participació.

Cal reforçar el model de transversalitat en l'educació civicoètica dels alumnes, per la qual cosa es recomana que la planificació de l'educació en valors quedi recollida al projecte educatiu dels centres.

- *Apel·lar a la responsabilitat dels mitjans de comunicació.*

Els mitjans de comunicació social, sobretot els audiovisuals, influeixen enormement en l'establiment d'una escala de valors en els joves i nens. Per tant, urgeix reclamar el seu compromís per oferir models de ciutadania responsable, crítica, tolerant, pacífica i democràtica. És important que actuïn amb seriositat i rigor informatiu i condemnin la violència quan apareix com a mètode habitual per resoldre conflictes.

En tot cas, serà desitjable fomentar des dels mitjans i des de l'escola, a més dels valors que, segons la Constitució, garanteixen la nostra convivència en pau, llibertat i igualtat, aquelles habilitats que els preparin per servir-se adequadament dels mateixos mitjans de comunicació i per discernir amb esperit crític davant la multiplicitat de les seves propostes i missatges.

En aquest sentit, caldria exigir una relació orgànica entre el Ministeri d'Educació, les conselleries d'educació i els consells de ràdio i televisió per aconseguir la col·laboració dels mitjans en la formació de la infància i la joventut.

1.3. Tractament de la diversitat i atenció a les necessitats educatives

- *Atorgar autonomia als centres per poder adequar-se a la realitat social: programacions, avaluació, horaris, espais.*

Demaneu que es respecti l'autonomia i el dret a la diferència quan ambdós estiguin sustentats per un projecte seriós.

Tot centre ha d'analitzar com complir la seva missió en les circumstàncies concretes en què es troba. D'aquesta anàlisi han de derivar-se uns objectius, l'establiment d'una programació i una estratègia, com també la consideració

dels recursos i els mitjans que seran necessaris per afrontar-les. En tot això hauran de comptar amb l'autonomia suficient i una avaluació en la qual participin tots els qui hi estiguin implicats: personal del centre, Administració educativa, pares, alumnat, representants de les corporacions locals...

Les diferents administracions educatives han d'adaptar el seu currículum a l'entorn. Així mateix, hauran de facilitar els recursos adients per a l'aplicació de les adaptacions incloses al projecte curricular del centre de cara a l'atenció a la diversitat.

Quant a l'avaluació, cal que es produeixi mitjançant un procés de reflexió i de treball en equip per part del professorat, que ha d'estudiar el procés evolutiu de cada alumne, i adoptar solucions individuals i col·legiades com a equip educatiu. Per procedir a valorar el desenvolupament de les capacitats dels alumnes, és necessari recórrer a estratègies i accions variades que vagin més enllà de les proves tradicionals. Les decisions sobre la promoció hauran d'estar centrades prioritàriament en el desenvolupament de les capacitats generals que l'equip tècnic de coordinació pedagògica consideri fonamentals.

Ens remetem als documents de síntesi elaborats amb motiu de les X Jornades de Consells Escolars que es van celebrar a Granada amb el tema *Autonomia i participació dels centres escolars* i les jornades de Navarra respecte a *Atenció a la diversitat*.

- *Arbitrar mesures compensatòries des de l'inici de l'escolarització.*

El valor compensador de l'educació creix quan les mesures s'adopten des de les primeres etapes educatives i a edats primerenques. Les inversions en l'escolarització en educació Infantil, el diagnòstic i l'atenció primerenca de les deficiències educatives, etc. aconseguen el seu efecte amb més facilitat que quan es detecten limitacions i s'apliquen mesures en el tram final de l'escolarització obligatòria. Pretendre resoldre en el segon cicle de l'ESO

-mitjançant qualsevol fórmula- una trajectòria de fracàs escolar, i de vegades d'exclusió social, no és res més que traslladar als centres educatius problemes per als quals no en tenen solució i generar-hi la sensació de fracàs. Es tracta, en resum, de reconèixer el valor de l'atenció educativa personalitzada, com també el seu paper anivellador de possibles deficiències d'origen, vàlid per a totes les etapes i edats.

Per tant, caldria:

1. Ampliar l'escolarització de l'etapa d'educació infantil, amb una xarxa de centres sostinguts amb fons públics que cobreixi –d'una manera gratuïta- la demanda en el primer i el segon cicle.
 2. Assegurar el caràcter educatiu del primer cicle de l'educació infantil, tenint en compte que aquest cicle ha de donar resposta a les necessitats educatives dels nens i nenes i a les necessitats de les famílies, per la qual cosa els centres han d'oferir tots els serveis complementaris (menjador, transport...) i la flexibilitat horària que la societat demana.
 3. Impulsar el desenvolupament, als centres d'infantil i primària, de tot tipus de mesures d'atenció a la diversitat assignant els recursos específics per a aquest fi: equips d'atenció primerenca, professors de suport, dotació de recursos per a l'orientació, nous professionals..., per a tots els centres.
- *Flexibilitzar i adaptar el currículum a l'ESO i el batxillerat.*

La diversitat abraça circumstàncies molt diverses que van des de l'alumnat amb dificultats d'ordre físic, cognitiu i/o social, fins a aquells alumnes que presenten sobredotació. Aquesta diversitat exigeix una pluralitat d'estudiades respostes per part dels centres educatius. En conseqüència, caldrà desenvolupar totes

les adaptacions possibles del currículum i de l'organització dels centres, per tal d'oferir a cada alumne i alumna una formació no segregadora que li permeti desenvolupar totes les seves capacitats acadèmiques i professionals.

L'atenció a aquesta diversitat exigirà la intervenció als centres de personal qualificat: experts en mediació social, assistents socials i pedagogs, com també mesures específiques relacionades amb l'avaluació i la promoció.

1.4. Consideració social del professorat

- *Millorar la consideració social i professional del docent.*

El professor ha de ser el primer a prendre consciència de la importància de la seva professió i de la necessitat de formar-se al llarg del seu exercici professional per adaptar-se a la societat del coneixement i la informació, a les innovacions de caràcter pedagògic i didàctic, als canvis socials i culturals a l'escola, etc.

Cal també que tots els membres de la comunitat educativa (Administració educativa, patronal, associacions de pares, sindicats, etc.) els ofereixin, de paraula i d'obra, el seu respecte i suport.

S'exigeix a les administracions educatives que assumeixin el paper que els correspon: el suport i l'estímul al professorat, el reconeixement i la difusió dels projectes realitzats, com també altres mesures menys propagandístiques, però més efectives: el reconeixement de la formació com un dret i un deure i, per tant, com a part de la feina del professorat; la valoració de la dedicació a les tasques educatives i no només a les estrictament curriculars (tutoria, coordinació, etc.); el foment de la participació efectiva del professorat en els plans d'investigació i innovació del centre i en la seva gestió; la millora de les condicions laborals, etc.

Considerem necessari procedir a un estudi de les malalties professionals més freqüents en el professorat i endegar una política de prevenció de riscos laborals.

- *Ressaltar als mitjans de comunicació els aspectes positius dels professionals de l'educació i dels seus èxits.*

Amb certa freqüència apareixen als mitjans de comunicació notícies referides al món educatiu de caràcter negatiu, extraordinari i puntual que immediatament són difoses. El ressò que aquest tipus de successos provoca és clarament nociu per a la consideració social del professorat, per la qual cosa caldria exigir als mitjans un enfocament de la realitat menys esbiaixat i un esforç per presentar als ciutadans la importantíssima i ingent tasca que la societat delega en l'escola, destacant –juntament amb les crítiques pertinents- la bona feina, en general, dels professionals de l'educació.

- *Adequar la feina dels educadors a les demandes socials.*

L'increment de les demandes a l'escola, vinculades amb la nova organització de les famílies i de la jornada laboral, amb el canvi de valors, amb les noves necessitats formatives (tecnologia de la informació i comunicació, idiomes, educació vial, toxicomanies, nutrició i sexualitat...), com també les dificultats per afrontar temes relacionats amb la convivència, l'atenció a la diversitat, la compensació de desigualtats, etc., fan necessari un nou perfil del professor i li exigeixen noves funcions.

Per això, els professionals de l'educació hauran de disposar dels espais i el temps convenientes que els permetin establir noves estratègies de treball, tant col·lectives (treball en equip dels departaments didàctics, posada en comú amb els equips educatius, coordinació amb el departament d'orientació, etc.) com individuals (metodologia i estratègies utilitzades a l'aula, noves eines d'avaluació, seguiment de l'evolució dels alumnes, informació dels pares, etc.).

1.5. Participació dels responsables familiars

- *Promoure mesures de coordinació i col·laboració entre el professorat i les famílies.*

Urgeix potenciar les vies de comunicació i els àmbits de trobada perquè els representants de les famílies als consells escolars estiguin en connexió amb els pares i mares a qui representen. El centre hauria d'establir al seu projecte educatiu un pla concret de participació dels responsables per involucrar-los a la vida del centre.

- *Exigir als pares i mares el compliment dels seus deures educatius com a part dels deures dels seus fills i filles a l'educació.*

En relació amb les anàlisis inicials de les relacions escola i societat, es recullen moltes reflexions entorn del fet que moltes famílies esperen que l'escola a qui confien els seus fills i filles assumirà per si sola la seva educació. En aquesta proposta volem deixar clar que cada institució té la seva part de responsabilitat en aquesta tasca i que aquesta obligació és exigible a ambdues parts.

Aquestes mesures comprendrien campanyes que ajudessin les famílies a prendre consciència del seu protagonisme en l'educació dels seus fills i filles.

1.6. Educar per a un futur professional

- *Conèixer el medi empresarial i desenvolupar l'aptitud i versatilitat per a la feina.*

La característica essencial de la societat de l'últim tram del segle XX i la que s'espera per al segle XXI és la rapidesa amb què succeeixen els canvis científics i tecnològics, que, a més, repercuteixen sobre tots els camps socials,

i molt especialment sobre el món laboral. En aquest àmbit, les competències necessàries es renoven ràpidament i són freqüents els canvis al llarg de la vida laboral. Cal tenir en compte i comprendre aquesta realitat per dissenyar una formació que desenvolupi les habilitats necessàries per afrontar els canvis.

Cal que els alumnes coneguin el medi en què s'hauran de moure en el futur i, per això, han d'organitzar-se esdeveniments que permetin aquest coneixement: jornades de portes obertes a l'empresa, conferències, etc. Aquestes activitats permetran, a més, millorar l'orientació i facilitaràn eleccions més fonamentades dels alumnes.

Per una altra part, com que la formació ha de tenir l'objectiu de la inserció en el món laboral, cal adequar els itineraris formatius a les demandes que la societat genera, d'acord amb el desenvolupament tecnològic i científic. Un repte important consistirà en la definició de l'"escola de la informació" que haurà d'integrar les noves tecnologies de la comunicació sense caure en la despersonalització o en un tecnicisme acrític.

- *Coneixement de llengües estrangeres*

Sembla desitjable el coneixement de, com a mínim, dues llengües estrangeres per tal de facilitar als joves la seva inserció en la ciutadania europea en condicions d'igualtat. Per tant, caldrà tendir a oferir l'aprenentatge d'almenys dos idiomes.

2. Tasques i funcions: l'acció tutorial

Les noves demandes i necessitats de la societat s'han d'incloure en la planificació de l'orientació i l'acció tutorial, ja que els centres educatius són una peça clau en el tractament d'aquestes noves demandes. No es tracta d'un problema plantejat en termes de possibilitat, sinó que cal exigir la realització generalitzada de totes les funcions que siguin pròpies de l'orientació i l'acció tutorial.

Sense la preparació adient i sense els recursos necessaris, és a dir, en les condicions actuals, aquesta tasca no pot ser realitzada responsablement per un gran nombre de professors que han d'exercir-la. És necessari demanar més suport pel que fa a temps, espais, coordinació amb altres membres de l'equip docent, formació permanent del professorat i reconeixement d'aquesta funció. Tots els professors haurien d'estar preparats per assumir l'acció tutorial.

L'orientació i l'acció tutorial han de ser considerades com dues actuacions diferents. La primera ha de ser realitzada per personal expert; la segona per tot el professorat com a activitat pròpia de la funció docent.

2.1. La programació de l'acció tutorial

- *Aprovar i executar un pla d'acció tutorial a cada centre.*

Aquest pla estarà integrat en el projecte educatiu de centre i el projecte curricular, i involucrarà tot l'equip docent. Haurà de plantejar l'aprenentatge en la seva funció formativa i abordar la possible problemàtica des d'un enfocament no només tècnic sinó humà. A més, l'acció tutorial com a vertebradora de l'activitat docent del centre haurà d'estar present en el projecte curricular corresponent a cada nivell o etapa educativa. En la programació general anual

s'avaluarà el pla i s'hi introduiran les millores que les circumstàncies vagin aconsellant.

- *Posar en pràctica el veritable sentit de la tutoria.*

L'article 60 de la LOGSE diu d'una manera clara i específica que "la tutoria i l'orientació dels alumnes formarà part de l'acció docent". Aquesta norma suposa, en primer lloc, concebre la tutoria com una tasca encaminada a la formació de l'alumnat, la qual cosa implica comprometre-hi tot l'equip docent. En segon lloc, s'ha de considerar la tutoria com a guia de l'aprenentatge i del procés formatiu de l'alumnat, de manera que no es limiti als aspectes burocràtics, ni al compliment d'accions puntuals a l'aula dins l'horari, ni tan sols a una visió individual de cada alumne en relació amb el seu expedient acadèmic i la seva conducta. El seu sentit deriva del projecte educatiu de centre i una de les principals funcions del tutor és comprometre l'alumnat i les seves famílies amb els objectius del projecte educatiu.

- *Incentivar en casos especials la tutoria compartida, o fins i tot individual, d'una manera temporal o permanent.*

Integrar és un valor preferent que pot ser compatible amb la necessitat d'atenció especial que poden requerir alguns alumnes. Per això es poden establir aquestes possibilitats de tutoria compartida o, fins i tot, individual.

- *Assignar el mateix tutor o tutora per cicle.*

Sembla positiu que el mateix tutor acompanyi els alumnes en els diferents cicles del sistema educatiu, fent prevaler el seguiment, el coneixement i el suport del tutor a l'alumne.

- *Generalitzar les jornades d'acollida.*

És una bona manera d'establir el primer contacte amb els tutors i una bona ocasió d'iniciar les activitats que contribuiran a crear un sentit de grup. En el cas dels alumnes i pares que ja tenen un primer contacte amb el centre i/o amb el tutor, els pot ajudar a adaptar-se a la nova etapa.

- *Exigir el desenvolupament de l'acció tutorial en les mateixes condicions per a tots els centres sostinguts amb fons públics i en tots els nivells educatius.*

En conseqüència, cal dotar els centres concertats dels recursos necessaris. Sembla lògic que el mateix nivell d'exigència i de reconeixement s'apliqui a tota la xarxa de centres sostinguts amb fons públics.

2.2. Coordinació de l'atenció tutorial

- *Organitzar la coordinació dels tutors amb els equips docents.*

Encara que el responsable de la tutoria és el tutor, els membres de l'equip docent de cada grup han d'estar directament implicats en la funció tutorial. L'horari del tutor ha de facilitar la coordinació amb els equips docents en l'educació secundària.

2.3. Formació dels tutors

- *Incloure en la formació inicial i permanent dels docents la capacitat per a l'acció tutorial.*

Als estudis universitaris caldrà incloure-hi les matèries necessàries per al bon desenvolupament de les activitats de tutoria, com dinàmica de grups, tècniques de mediació, etc. En l'actualitat és especialment important la formació per afrontar situacions de tensió i desenvolupar una cultura a favor de la pau i la

convivència, com també per treballar contra tota forma de discriminació, especialment les relacionades amb les desigualtats de gènere.

- *Elaborar un currículum mínim per a l'acció tutorial.*

Atesa la importància de l'acció tutorial, els Consells Escolars exigim que l'Administració educativa elabori un currículum mínim prescriptiu per a l'acció tutorial que garanteixi la implicació i la coordinació en tasques de tanta rellevància per a l'educació. En aquest currículum han de constar-hi els objectius, els continguts, la metodologia i els criteris d'avaluació pertinents.

2.4. Participació dels pares en el pla d'acció tutorial

- *Millorar els informes periòdics a les famílies.*

Els butlletins anomenats “de notes” poden ser difícils d'interpretar pels pares perquè la informació que contenen és massa críptica i no aconsegueixen transmetre allò que és essencial: explicar la situació personal de cada un dels alumnes respecte al seu procés d'ensenyament/aprenentatge, la seva relació amb el grup i les mesures que la família ha de contribuir a posar en joc per tal de recuperar aquells coneixements necessaris no assolits. Considerem que així les famílies es comprometen més amb la vida del centre.

- *Desenvolupar programes d'orientació i tutoria amb els pares i mares que s'anticipin a l'aparició dels problemes personals i educatius.*

Potser és un bon moment per intentar trencar les dinàmiques de retrets mutus i treballar junts en alguns aspectes que semblen essencials: com crear hàbits de treball, buscar el model d'aprenentatge més apropiat i com contribuir des de la família a fomentar-lo. Així mateix, el tutor ha de tractar amb la família el tema

dels valors i les actituds dels alumnes amb especial referència al respecte, la tolerància, la convivència amb l'entorn i el treball cooperatiu.

- *Establir horaris flexibles d'atenció a les famílies.*

Hauríem de ser capaços d'arribar a acords sobre la flexibilitat horària d'atenció a les famílies i fer l'horari compatible amb la vida laboral dels pares i mares.

2.5. Reconeixement de l'acció tutorial

- *Adaptar les estructures organitzatives dels centres i dels horaris dels professors a les necessitats de l'acció tutorial.*

Per fer possible l'atenció als alumnes i als pares i la coordinació amb l'equip docent és necessari que aquestes activitats es reflecteixin en l'horari del professorat de la mateixa manera que les classes d'una matèria, i que la relació amb les famílies tingui assignació en el lloc i en el temps. Per tant, cal preveure la possibilitat, segons les necessitats de cada centre, de reduir dues o tres hores lectives de les activitats docents del tutor per dedicar-les a l'exercici de l'acció tutorial, amb la condició que aquesta acció formi part d'un projecte i comporti un compromís de treball controlat per la direcció i la Inspecció educativa.

- *Dotar de mitjans humans i materials el Departament d'Orientació a primària i secundària.*

La figura de l'orientador és fonamental com a assessor, dinamitzador i formador del professorat amb responsabilitats de tutoria tant en l'elaboració del pla d'acció tutorial com en la del projecte curricular. Per això, cal dotar el Departament d'Orientació del nombre suficient d'especialistes en Pedagogia i Psicologia per portar a terme les accions abans esmentades.

- *Instar l'Administració perquè reconegui professionalment la funció del tutor.*

Atesa l'enorme importància de l'acció tutorial en relació amb els temes de la convivència, la tolerància, la participació i, en definitiva, l'adequació integral dels educands, aquesta funció haurà de ser incentivada en els termes que oportunament fixi cada Comunitat Autònoma.

En tant que els tutors són figures clau en el desenvolupament personal de l'alumne, a més de veure incrementades les seves obligacions i funcions, sembla just que rebin el reconeixement i la compensació adient.

2.6. Continguts de l'acció tutorial

- *Introduir activitats que facin possible l'atenció a la formació personal de l'alumne i detectin de seguida possibles disfuncions.*

D'una manera general, les tasques i funcions del tutor han de ser totes aquelles que el condueixin a un millor coneixement de l'alumne tant en l'entorn escolar com en el familiar i social, la qual cosa li permetrà oferir-li el millor suport per al seu progrés i desenvolupament educatiu. Aquest és el paper central de l'acció tutorial: contribuir a la formació personal de l'alumne.

El temps de tutoria és un espai propici per al diàleg, la reflexió sobre algun assumpte que preocupa al conjunt del grup, i és aquí on el tutor sovint observa problemes o disfuncions que han pogut passar desapercebudes per a la resta de l'equip docent.

El professor tutor ha d'utilitzar el model de l'aprenentatge recíproc consistent en implicar l'alumne en totes les activitats de la tutoria, i fins i tot fer-lo responsable del disseny i l'execució d'algunes tasques programades. Aquesta dinàmica exigeix un clima de confiança i de respecte en el temps de la tutoria i permet

organitzar activitats d'aprenentatge cooperatiu que ajudin l'alumne a resoldre problemes, a construir la seva personalitat i a formar-se com a persona en tots els àmbits de la vida.

- *Ensenyar a la tutoria a aplicar les habilitats i estratègies que l'ajudin a resoldre problemes "externs".*

Si aconseguim aplicar a la tutoria les mateixes estratègies metodològiques que les que impliquen els aprenentatges significatius i proposar a l'alumnat activitats que connectin amb els seus interessos i el seu grau de maduresa, aconseguirem que siguin capaços d'aplicar aquestes estratègies fora de l'àmbit de l'escola, és a dir, de formar en els valors que abans hem apuntat als ciutadans i ciutadanes del futur.

L'activitat educativa coordinada pels tutors i orientadors no pot quedar al marge dels problemes del seu entorn. El centre educatiu ha de projectar la seva resposta a la situació orientant-la a la joventut del segle XXI mitjançant la transmissió del coneixement i l'educació en valors.

2.7. El perfil del tutor o tutora

- *Designar els tutors seguint criteris de qualitat.*

El tutor o tutora serà la persona més idònia designada per la direcció del centre per exercir adequadament les funcions que li corresponen. No sembla lògic que al professor que acaba d'arribar se li adjudiqui la tutoria d'un grup amb dificultats, sinó que sigui precisament l'experiència i el compromís en la formació en valors i actituds el criteri que serveixi per al nomenament de tutors.

3. La formació dels educadors

3.1. La formació inicial

- *Modificar els plans d'estudis dels futurs professors.*

És imprescindible procedir al disseny del perfil que el nostre sistema necessita, quins objectius i fites es persegueixen i quins plans s'han de dissenyar per aconseguir-los.

D'acord amb la seva funció educativa, els futurs mestres i el professorat de secundària han de rebre una formació pedagògica adequada perquè abordin l'exercici professional amb èxit, no només en la forma i el contingut sinó en el seu sentit i finalitat: per què ha escollit la professió docent i com l'ha d'exercir.

El futur professorat ha de rebre una formació que l'ajudi a comprendre les necessitats educatives de l'alumnat i de la societat en què viu i ha de saber dirigir un projecte de desenvolupament humà en els diversos contextos socioculturals en què ens movem actualment. El professor, més que un tècnic, és una persona capaç de captar el vessant humanista d'una personalitat en construcció i els problemes que presenta una determinada situació, com també oferir claus per a la seva comprensió orientant l'educand de manera que se li obrin perspectives més humanitzadores i satisfactòries.

Aquesta mateixa formació l'ha de capacitar perquè pugui desactivar les situacions de tensió, o fins i tot de violència, que es poden produir entre l'alumnat, reconduir-les, i fer que predominin les actituds serenes i constructives enfront de les d'entossudiment i agressivitat.

És necessari vincular teoria i pràctica i és bo fer-ho des del principi per mantenir-ho al llarg de tota la vida professional.

La formació inicial del professorat hauria de plantejar-se des del disseny d'un segon cicle específic, en què s'hi incloquin matèries de caràcter psicopedagògic referides a didàctiques específiques o de matèries afins. Es tracta de complir allò que estableix la LOGSE en el seu article 24.

D'altra banda, sembla convenient que els plans d'estudi de Magisteri insisteixin més en les ciències integrades que en l'especialització: això permetria reduir el nombre de professors que intervenen en l'educació bàsica, sobretot en el primer cicle.

Sembla imprescindible el grau de llicenciatura en l'actualització dels plans d'estudi de Magisteri ja que el temps dedicat a la formació inicial es considera insuficient.

- *Establir pràctiques tutelades per als professors novells.*

L'any de funcionariat en pràctiques, després d'haver superat el concurs-oposició, és un intent més de vincular teoria i pràctica; però aquesta fórmula tal com es desenvolupa, en l'actualitat respon més a un procediment administratiu que a un plantejament pedagògic. Aquesta idea s'hauria de tenir en compte en el Curs de Qualificació Pedagògica que han de realitzar els professors per impartir les classes de secundària, i obtenir així el Curs d'Especialització Didàctica que preveu la LOGSE en el seu article 24.2.

Es considera convenient que els nous professors tinguin un període de pràctiques amb un pla seriós de seguiment i avaluació dels nous professionals, com també dels tutors de pràctiques.

La feina dels tutors de pràctiques haurà de ser estimulada i compensada com a mínim amb dedicació horària i amb mèrits professionals.

Els centres de destinació dels professors novells hauran d'establir plans de tutela per tal de facilitar la seva incorporació al centre educatiu i ajudar-los en l'inici de la seva professió.

- *Instar les administracions competents perquè dissenyin un nou model d'accés a la funció docent.*

Aquest nou sistema d'accés hauria d'integrar d'una manera decidida les característiques pluridisciplinars que tenen els plans d'estudi dels futurs professors amb estratègies formatives que tinguin una sòlida formació psicopedagògica, i que assegurin així mateix la capacitat pràctica per exercir la professió docent. Aquest aspecte hauria de formar part de les proves d'accés a la funció docent.

- *Incentivar la figura del professor col·laborador, del coordinador pedagògic i del tutor de pràctiques.*

Es valora positivament la relació amb les universitats en programes d'investigació educativa en els quals el professorat sigui quelcom més que "qui aplica" i "la persona observada" i tingui un paper en el procés de presa de decisions. Totes les altres figures esmentades a l'epígraf també podrien ser oportunes i en tots els casos comptarien amb el reconeixement adequat.

3.2. La formació contínua

- *Incloure en l'horari del professorat la formació contínua.*

L'anàlisi de la realitat que han realitzat els Consells deixa clara la necessitat del professorat de seguir formant-se al llarg de la seva vida professional; l'actualització científica, didàctica i sociològica, per descomptat, haurà de formar part d'aquesta formació, però també les estratègies per aconseguir la

integració de les minories, la bona convivència, el desenvolupament de les tecnologies de la informació, la dinàmica de grups i les estratègies de l'acció tutorial. Aquesta necessitat no pot resoldre's des de la voluntarietat del professorat d'acudir o no als cursos de formació.

Existeixen uns continguts que han de ser obligatoris per a tots els professionals de l'ensenyament i, alhora, cal dedicar un temps dins la jornada laboral a aquesta formació. Aquests continguts hauran de respondre a un diagnòstic previ de necessitats, i les conseqüents activitats de formació han de ser avaluades amb vista al seu aprofitament i rendibilitat en la pràctica. Creiem que cal obrir un corrent de comunicació entre la investigació i la pràctica diària del docent; les investigacions i troballes en el terreny dels procediments docents han d'arribar al professor i ell ha de retroalimentar-les.

Concretant tot el que ha estat esmentat anteriorment, parlariem de models de formació:

1. Que no es quedin en la mera exposició de teories, sinó que tendeixin al compromís, a la vinculació i implicació en problemes escolars, a unir teoria i pràctica, diàleg i cooperació.
2. Que promoguin la formació de grups d'innovació i experimentació, que haurien de rebre suport i tenir un seguiment.
3. Que contribueixin a l'autoformació i a la promoció professional, amb ajuts individuals i llicències per a estudis (cursos d'idiomes a l'estranger, participació en activitats de formació, any sabàtic...).
4. Que es vinculin amb les universitats connectant la feina d'investigació amb la realitat educativa que es viu als centres.

5. Que apostin per la formació en centres com a manera d'afavorir l'autonomia i el treball cooperatiu.
6. Que abordin els temes transversals: coeducació, educació intercultural, educació viària, educació per a la salut...

En tot això seria important evitar el credencialisme, és a dir, l'assistència a cursos amb l'única finalitat de recollir una certificació útil per acreditar mèrits. Creiem que la vinculació de la formació permanent a factors retributius l'ha desvirtuada. Per acabar, considerem que tota activitat formativa hauria d'estar vinculada a l'elaboració i realització d'un projecte connectat amb una pràctica educativa concreta.

- *Donar suport a la formació en centres.*

Sembla important fomentar el treball cooperatiu entre el professorat i apropar la formació a les necessitats de cada centre. Per això, suposem que la formació al centre educatiu, que comporta el compromís de prendre decisions col·legiades, pot contribuir a fomentar el treball en equip, l'autonomia pedagògica i de gestió i, en conseqüència, l'enfortiment de la comunitat educativa. És al centre on cobra sentit la detecció de necessitats, la definició d'estratègies i el desenvolupament d'una formació que millori les competències personals i trenqui l'aïllament del professorat potenciant el treball en equip.

- *Divulgar les bones pràctiques.*

El coneixement d'experiències i de projectes concebuts, portats a terme i avaluats per professionals que estan en condicions similars a les pròpies pot ser un element motivador per a altres educadors.

- *Potenciar les TIC per a l'autoformació.*

Hi ha aprenentatges de tipus instrumental que poden realitzar-se amb un seguiment a distància que en l'actualitat ja s'està duent a terme i que té la virtut d'arribar a tothom i d'adaptar-se als temps disponibles de cada usuari. Però per a això cal facilitar l'accés a les TIC dels docents i els centres formatius.

3.3. Formació del personal d'administració i serveis i de pares i mares

- *Urgir la dotació d'aquests professionals a tots els centres educatius.*

També el personal d'administració i serveis destinat als centres docents ha d'atendre constantment determinats aspectes de l'acció educadora que és pròpia del centre i del seu personal. A aquests efectes, cal proporcionar-li una formació específica acreditable, fins i tot per mitjà de certificats que constin al currículum professional dels interessats amb avantatges per a l'execució de la seva feina als centres educatius.

- *Fomentar l'escola de pares.*

En tots els documents s'esmenten les escoles de pares com un element essencial de formació per als responsables familiars. Aquesta formació necessita el suport decidit de les administracions, inclòs el financer, perquè és l'únic col·lectiu representat als consells escolars per a qui no es preveu una possibilitat de formació institucional. No creiem que ningú dubti que una bona formació dels responsables familiars facilitaria i reforçaria la tasca del professorat i dels educadors i milloraria la vida al centre escolar.

La formació de pares i mares haurà de comptar amb l'activa participació de les associacions i federacions en què estan organitzats. Així mateix, proposem la creació de programes de formació del professorat per a l'assessorament a

pares d'alumnes i dinàmiques de grup que millorin les relacions entre el professorat i les famílies.

Els programes de formació de pares i mares hauran de cobrir els diferents àmbits: tutoria, cicle, etapa, centre, municipi, comarca i regió. En el cas de les actuacions al centre, seran incloses al projecte educatiu i a les programacions generals anuals. Les activitats de formació d'àmbit municipal, a les programacions dels consells escolars municipals; i les d'àmbit municipal, a l'òrgan directiu corresponent de les conselleries d'educació.

Finalment, hem acordat que cada Consell Escolar traslladi a l'Administració de la qual depèn aquestes propostes de millora amb la petició que siguin tingudes en consideració per a qualsevol norma legal que es publiqui.

Oviedo, maig del 2002